

06.10.2023

Урок 4

Тема: Сільське господарство – особливості, перспективи розвитку на сучасному етапі розвитку.

План

1. Сільське господарство України: сутність і структура
2. Стан, тенденції та проблеми функціонування сільського господарства в Україні
3. Основні шляхи піднесення сільського господарства в Україні

Вступ

Необхідність прийняття державної програми розвитку сільського господарства, здається, вже ні в кого не викликає сумнівів. Однак ситуація на селі настільки важка і тривожна, що заходами тільки державного впливу неможливо в оптимальні строки виправити її. Це завдання має стати загальнонаціональною справою, оскільки природний потенціал сільського господарства — найбільше багатство країни і його неповне використання спричиняє величезні втрати для всієї економіки. Недовиробництво в сільському господарстві, кричуща бідність у країні, масове безробіття на селі, виїзд за кордон найбільш продуктивної частини працівників — усе це взаємопов'язаний ланцюг проблем.

Актуальність теми. Сільське господарство — одна з найважливіших галузей матеріального виробництва, в якій створюються матеріальні блага рослинного і тваринного походження для забезпечення населення продуктами харчування, а промисловості — сировиною.

Попит на сільськогосподарську продукцію постійно зростає, кількість населення — також. Останніми роками ми були спостерігачами довгого процесу руйнування сільського господарства нашої країни, що призвело до серйозних диспропорцій в економіці й виробничому процесі всієї країни. Тому нагальною є потреба реформування та вдосконалення сільського господарства України.

Метою даної роботи є дослідження сучасних проблем та основних шляхів піднесення сільського господарства в Україні.

Предметом даної роботи є відносини, проблеми і тенденції в сільському господарстві України.

Об'єктом даної роботи є сільське господарство України.

Написання даної роботи передбачає виконання наступних **завдань** :

- дослідження поняття, сутності і структури сільського господарства України;
- дослідження стану, тенденцій та проблем функціонування сільського господарства в Україні;
- дослідження основних шляхів піднесення сільського господарства в Україні.

Сільське господарство — одна з пріоритетних галузей народного господарства, в якій процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання мають свої особливості, де діють нові економічні закони, а дія притаманних всьому суспільному способу виробництва законів набуває специфічних форм. ці особливості значною мірою залежать від природних факторів. Для забезпечення життя більшості населення планети сільське господарство залишається найважливішою галуззю народного господарства. Так, наприкінці XX ст. з 6 млрд. населення земної кулі у слаборозвинутих країнах світу голодує близько 1 млрд. чол. Проблема нормального забезпечення продуктами харчування гостро стоїть для сотень мільйонів населення в різних куточках нашої планети, в т.ч. в Україні. Сільське господарство є також важливою сировинною базою для харчової та легкої промисловості. Крім того, у цій галузі відбувається безпосередня взаємодія людини з природою, від якої значною мірою залежить здоров'я людини, її психологічний, нервовий, емоційний стан тощо. Мета теми — з'ясувати особливості сільськогосподарського виробництва, сутність рентних відносин та основні шляхи радикальних перетворень власності у сільському господарстві України,

провести аналіз відносин власності та АПК і визначити ефективність та особливості ринкових відносин в аграрному секторі України.

1. Сільське господарство України: сутність і структура

Сільське господарство - одна з основних галузей матеріального виробництва. Воно є сировинною базою легкої та харчової промисловості. Попит на сільськогосподарську продукцію постійно зростає, оскільки збільшується кількість населення, особливо міського. У сільському господарстві як і в інших галузях суспільного виробництва, відбувається постійний розвиток і вдосконалення продуктивних сил і на цій основі зростає ефективність сільськогосподарської праці, що дає змогу з меншою кількістю робочої сили виробляти більше.

У сільському господарстві велике значення має фактор часу, зокрема своєчасне й якісне виконання польових робіт. Для отримання високого врожаю, потрібно виконати весь агрономічний комплекс робіт у короткі строки. Це вимагає повного забезпечення відповідним комплексом різної сільськогосподарської техніки.

Іншою особливістю землеробства є нерегулярний характер виробництва. Тут має місце розрив між робочим періодом і кінцевим результатом. Праця використовується з перервами, пов'язаними зі зростанням і визріванням рослин, протягом року.

У сільському господарстві України переважають такі галузі: рослинництво і тваринництво, що складаються з численних галузей і підгалузей (Див. рис. 1).

Рослинництво найбільше за всі галузі сільського господарства піддано впливу природно-ресурсних факторів певної території (ґрунти, клімат, опади, засухи) та значній, дуже вираженій сезонності виробництва і споживання. Більшість підгалузей механізовані (заготівля), але слабо розвинута інфраструктура (сховища, холодильники).

Залежно від призначення продукції, що виробляється та засобів виробництва, що застосовуються у рослинництві, виділяють більш вузькі галузі та їхні групи: зернове виробництво, виробництво технічних культур, картоплярство, овочівництво та баштанництво, плодівництво та виноградарство, кормовиробництво. Найсприятливішими для розвитку рослинництва є степова та лісостепова зони. Чорноземні ґрунти і сприятливий клімат, велика густота населення, землеробські навички, зручне економіко-географічне положення зробили рослинництво базовою галуззю сільського господарства.

Тваринництво щодо вартості валової продукції є найбільшою галуззю сільськогосподарського виробництва. Воно покликано задовольняти потреби населення у м'ясо-молочних продуктах, а також потреби харчової та фармацевтичної промисловості в багатьох видах сільськогосподарської сировини. Провідне місце в структурі тваринництва посідає скотарство, свинарство, птахівництво, вівчарство. Менше значення має конярство, хутрове звірівництво, бджільництво, ставкове рибальство, шовківництво.

Основною специфікою сільського господарства як галузі матеріального виробництва є його територіальне розосередження та великі площі.

Крім того, для подальшого розвитку і розміщення сільськогосподарського виробництва є наявність земельного фонду як основного засобу виробництва, а також агрокліматичних характеристик: сонця, тепла, води, живих організмів (рослин і тварин).

Продукція сільського господарства визначається в грошовому виразі (у порівняльних цінах умовно взятого конкретного року) як сума продукції рослинництва і тваринництва. При цьому обсяг продукції рослинництва визначається у порівняльних цінах за обсягом валового збору сільськогосподарських культур у всіх категоріях господарств та незавершеного виробництва звітного року (витратами на посів озимини та на підготовку ґрунту під посіви ярих культур у наступному році) [1].

Економічний процес відтворення в сільському господарстві тісно переплітається з природним. Однотипність законів, які регулюють економічний розвиток промисловості і сільського господарства, не включає особливості їх дії в різних галузях виробництва, особливо в такій, як сільське господарство.

Сільському господарству притаманна ціла низка особливостей, пов'язаних з характером його виробництва, яке базується на здатності рослинних і тваринних організмів до природного відтворення, що залежить від клімату та ґрунту. Звідси випливає докорінна відмінність сільського господарства від інших галузей виробництва — у ньому економічний процес відтворення завжди тісно переплітається із природним. Тобто наслідки господарювання в цій галузі залежать як від працівника, його технічної озброєності, так і від природних умов.

До особливостей сільського господарства належить і надзвичайна роль землі як фактора виробництва. В інших галузях (у промисловості, на транспорті) земля не бере безпосередньої участі у створенні продукту. Вона є лише простором, на якому розміщується те чи інше виробництво. У сільському ж господарстві земля виступає як засіб виробництва, оскільки верхній шар ґрунту служить для розміщення рослин у процесі їх відтворення, містить воду та поживні мінеральні речовини, необхідні для їх розвитку. Ця властивість ґрунту називається родючістю.

Отже, з одного боку, земля — це предмет праці, а з іншого — засіб праці, оскільки родючість ґрунту люди використовують для виробництва необхідної продукції. На відміну від інших засобів виробництва земля не зношується і не замінюється. Більше того, за правильного використання її родючість суттєво підвищується.

Іншою особливістю сільського господарства є розбіжність робочого періоду з часом виробництва. Саме ця особливість зумовлює сезонність виробництва не лише в сільському господарстві, а й у суміжних з ним галузях, що спеціалізуються на переробці продукції. Сезонний характер виробництва у свою чергу зумовлює специфічну організацію праці в цій галузі (вищий рівень зайнятості працівників під час весняно-літніх польових робіт, ніж у зимовий період). З цим пов'язані також особливості реалізації продукції і надходження грошових коштів.

У сільському господарстві на відміну від промисловості поширені кооперативні форми організації виробництва, які повніше враховують тип виробництва, що склався історично в цій галузі, характер праці, потреби науково-технічного прогресу і т. ін.

Специфіка сільськогосподарського виробництва виражається в аграрних відносинах. Слово «аграрний» латинського походження і в перекладі на українську мову дослівно означає «земельний».

Відносини в сільському господарстві як складова економічних відносин виникають між людьми перш за все з приводу володіння землею та використання землі як головного фактора виробництва, з одного боку, і як об'єкта власності — з іншого.

Але земельні відносини — це лише один бік аграрних відносин. Другий пов'язаний із процесами агропромислової інтеграції, коли вищий розвиток продуктивних сил закономірно веде до переплетіння зв'язків по горизонталі та вертикалі як у самому сільському господарстві, так і між сільським господарством і взаємопов'язаними з ним галузями. Це насамперед ті сфери господарювання і ті підприємства, які виробляють для нього засоби виробництва чи переробляють сільськогосподарську продукцію, займаються її збереженням і реалізацією. На цьому шляху поступово створюється агропромисловий комплекс, який дозволяє підвищити ефективність виробництва кінцевої продукції, стабільно забезпечує населення продуктами харчування, а промисловість — сировиною. Тому аграрні відносини слід розглядати як аграрно-промислові.

Провідними в системі аграрних відносин виступають відносини власності, які визначають характер усієї сукупності економічних відносин. У вітчизняній економічній літературі аграрні відносини розглядають не як земельні відносини, а більш широко — як економічні відносини. Тобто аграрні відносини — це сукупність економічних відносин, які виникають між: власником засобів виробництва (в тому числі і в особі держави) і суспільством у цілому, сільськогосподарськими чи промисловими орендними колективами, державними підприємствами, окремими працівниками й іншими землекористувачами з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання створеного в галузях агропромислового комплексу продукту [2].

Сільське господарство як галузь розвивається в тісному зв'язку з іншими галузями народногосподарського комплексу. Аграрні відносини є складовою загальної системи економічних відносин суспільства. Найчіткіше цей зв'язок виявляється у процесах агропромислової інтеграції [3].

2. Стан, тенденції та проблеми функціонування сільського господарства в Україні

Трудовий аграрний потенціал як найважливіша складова його виробничого потенціалу також використовується з низькою ефективністю, а продуктивність праці виявляє тенденцію до падіння. Чисельність працюючих у сільському і лісовому господарстві, включаючи й особисте підсобне господарство, залишається практично на рівні 1990 р. — близько 5 млн осіб, при цьому вдвічі зменшився обсяг валової сільськогосподарської продукції. Це призвело до того, що склалася критична ситуація із забезпеченням соціально-економічних основ відтворення людських ресурсів в аграрному секторі. Витрати на відтворення робочої сили у сільському господарстві досягають лише половини досить низького рівня, що існує в промисловості.

Внаслідок "колективізації навпаки" в Україні були ліквідовані майже всі колгоспи (на початок 2001 р. залишилось лише 14 колгоспів), у власність нових формувань передано 29,5 млн. га землі.

Сьогодні потенціал аграрної спеціалізації України значною мірою обмежується як факторами геоекономічного порядку (жорстка конкуренція на міжнародних ринках агропродукції, кількісні обмеження на ввезення з боку ряду країн, і передусім ЄС), так і неможливістю подовження практики інтенсивного розвитку агровиробництва та надмірної експлуатації земельних ресурсів. Адже відомо, що Україна — це найбільш розорана країна Європи, причому вона потерпає від прогресуючої деградації земельних угідь, площа яких становить біля 20 млн га.

При цьому на виробництво одиниці валового продукту АПК Україна витрачає в 2—3 рази більше енергоресурсів та сировини, ніж провідні ринкові країни. А через погану систему транспортування, незадовільний стан шляхів сполучень, нерозвинутість інфраструктури галузей переробки аграрної сировини в Україні втрачається значна частина зібраного врожаю (найгірші «досягнення» по окремих роках — біля 60%), що зменшує експортний потенціал та призводить до імпоротної залежності.

На проблему накладає відбиток і соціальний чинник: у сільській місцевості мешкає близько 40% громадян України, тому оптимізація міжнародноекономічного статусу стосовно сфери аграрного співробітництва є засобом поліпшення добробуту населення .

Сутність аграрних відносин завжди визначається пануючою формою власності на землю як основного і невідтворюваного засобу виробництва. Причини хронічного занепаду агропромислової сфери полягають у невідповідності виробничих відносин, які тут склалися, вимогам розвитку сучасних продуктивних сил. Тому постала нагальна необхідність докорінних змін у відносинах власності, які є основою виробничих відносин.

Є також позитивні зміни. Активне проведення реформ в аграрному секторі, докорінна перебудова земельних та майнових відносин створили умови для розвитку приватного бізнесу та нарощування виробництва продукції. На недержавній основі нині виробляється практично вся аграрна продукція.

У найближчі роки важливо прискорити розвиток цукрової, спиртової, масложирової, плодоовочеконсервної, м'ясної, молочної та інших підгалузей — для того, щоб повністю забезпечити потреби населення відповідно до науково обґрунтованих норм і створити необхідні резерви продовольства для експорту до зарубіжних країн.

Важливим чинником розвитку АПК стало запровадження ринкових механізмів кредитування сільськогосподарського виробництва. Це дозволило щорічно залучати понад 4 млрд. грн. кредитних ресурсів для села, що у 8 разів перевищує обсяги бюджетної підтримки. Для цього було видано укази Президента України, на виконання яких було створено 34 аграрні біржі, близько 25 тис. торгових домів, заготівельних пунктів і кооперативів та обслуговуючих ринкових структур, вжито заходи щодо спрямування на них товаропотоків сільськогосподарської продукції. В останні роки істотно зросли обсяги біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Основою розвитку рослинництва є земельні ресурси, що використовуються як окремі угіддя для певних виробничих цілей, а найважливішою організаційною ознакою - сезонність виробництва. Україна має значний земельний фонд, що перебуває у розпорядженні сільськогосподарських підприємств і господарств. Площа цих земель становить 43,022 млн га при загальній території України 60,3 млн. га. Земельний фонд — це вся земельна площа кожної держави, яка ділиться на:

- землі несільськогосподарського призначення (дороги, міста, ліси);
- землі сільськогосподарського призначення (сільськогосподарські угіддя).

Своєю чергою сільськогосподарські угіддя поділяють на: рілля (32,544 млн. га), сіножаті (2,41 млн. га), пасовища (5,528 млн. га), багаторічні насадження (0, 912 млн. га), перелоги (0, 404 млн. га).

У державі зосереджені великі (41,8 млн. га) масиви сільськогосподарських угідь, які знаходяться у віданні сільськогосподарських підприємств і господарств. В цілому Україна характеризується великою розораністю (питома вага ріллі становить понад половину її території), відносно низькою питомою вагою природних кормових угідь, певною просторовою різницею структури земляних угідь. Найвищу питому вагу мають орні угіддя в степовій частині (68,8 % площі) .

3. Основні шляхи піднесення сільського господарства в Україні Виходячи із сучасного рівня розвитку продуктивних сил у суспільстві та перспектив прогресу науки можна стверджувати, що сільське господарство в найближчій перспективі залишиться тією галуззю, яка задовольнятиме основні потреби населення в продуктах харчування .

Аналіз досягнень агропромислового виробництва в розвинених країнах свідчить, що ефективне використання новітніх розробок у сфері агротехніки, біотехнології та агроєкології, всебічна раціоналізація аграрного природокористування зумовили там істотне зниження природо- і фондомісткості, енергоємності агропродовольчої продукції, різке підвищення її конкурентоспроможності. Тобто зазначені напрями діяльності є пріоритетними у розвитку національного АПК.

Основна мета змін у сільському господарстві України — створити ефективну систему аграрних відносин, збільшити виробництво сільськогосподарської продукції, остаточно вирішити продовольчу проблему в країні, забезпечити промисловість необхідною сировиною, істотно підвищити добробут населення .

У сільському господарстві особливого значення набувають методи нецінової конкуренції.

Особливо ефективним тут є поліпшення якості продукції. Мова йде про суворе додержання агротехнічної технології, вирощування екологічно чистої продукції, особливо цінних сортів продукції, поліпшення ряду якісних показників (підвищення жирності молока, цукристості буряків тощо) .

В Україні є всі природно-економічні передумови для успішного розвитку цукрової промисловості та збільшення виробництва цукру, але спершу для цього потрібно впровадити високоврожайні сорти цукрових буряків, поліпшити агротехніку їх вирощування, скоротити непродуктивні витрати сировини в процесі збирання, транспортування та переробки.

На реконструкцію потрібно спрямовувати не менше двох третіх обсягу капіталовкладень для того, щоб одержати в цукровій, масложировій, спиртовій і консервній промисловості приблизно 70 % загального приросту потужностей.

Важливим напрямом інтенсифікації виробництва в харчовій промисловості є підвищення комплексності переробки сировини на основі розвитку комбінування і особливих його форм, які пов'язані з утилізацією відходів і використання побічних продуктів. Перспективи і темпи розвитку підгалузей харчової промисловості мають визначатися з урахуванням обсягів нарощування сировинних ресурсів, наявних виробничих потужностей підприємств, рівня рентабельності виробництва, конкурентоспроможності та ефективності продукції .

Звичайно, збільшити виробництво сільськогосподарської продукції можна й за допомогою розширення посівної площі, але можливості ці незначні. Більш того, високий рівень розвитку сільського господарства дає змогу включити в сільськогосподарський оборот усі придатні для обробки землі, що зменшує можливості екстенсивного розвитку. Отже, тільки у разі підвищення економічної родючості, посилення інтенсифікації можна досягти приросту сільськогосподарської продукції. Тісний зв'язок сільського господарства з використанням землі визначає ще одну особливість відтворення: інтенсифікація сільського господарства здійснюється за зменшення маси живої праці. Це закономірний процес, викликаний підвищенням рівня механізації сільського господарства, що дає можливість зменшити потреби у трудових ресурсах.

Однією з найважливіших особливостей відтворення в сільському господарстві є те, що технічні засоби праці для цієї галузі створюються в промисловості. Тому збільшення виробництва сільськогосподарських продуктів завжди потребує розвитку тих галузей промисловості, які виробляють техніку для села. Можливості інтенсифікації аграрного господарства значною мірою залежать від галузей, які постачають йому техніку і які переробляють сільськогосподарську продукцію.

Оскільки в сільському господарстві результати виробництва ко-ливаються за роками залежно від погодних умов, для забезпечення ритмічності відтворення набагато більшого значення, ніж в інших галузях, має створення резервів. В аграрному секторі потрібні страхові фонди достатніх розмірів на випадок непередбачених природних умов. Специфічним є формування структури основних виробничих фондів, до складу яких включають не тільки засоби праці, а й землю, худобу, багаторічні насадження. До оборотних фондів належать корми, насіння, молодняк на відгодівлі .

Способи вирішення продовольчої проблеми не зовсім ясні. Вочевидь, вони не обмежені сферою власне сільського господарства і пов'язані зі змінами загальних механізмів функціонування суспільства та його взаємодії з природою. Є підстави вважати, що індустріалізація сільського господарства, його зближення з промисловим виробництвом є одним із таких способів. Рівночасно в передових країнах помітні ознаки переходу від індустріалізованого сільського господарства до біологічного рослинництва, здійснюваного без застосування хімічних засобів, навіть без мінеральних добрив. У ряді країн, що розвиваються, проводяться експерименти з відновлення традиційних методів ведення сільського господарства, що відповідають місцевим екологічним і соціокультурним особливостям та враховують досягнення сучасної агрокультури.

Важливим напрямком вирішення проблеми голоду є перехід від «зеленої» революції до революції генетичної. Запровадження досягнень біотехнології стане істотним внеском у вирішення продовольчої проблеми .

І саме у зв'язку з цим — місткістю внутрішнього ринку в нашій державі, так само, як і в багатьох інших країнах — слід відзначити таку особливість кореляції функцій національного виробництва та експортно-імпоротної діяльності: навіть значні обсяги їх агропромислового виробництва не обов'язково означають міжнародну спеціалізацію на виготовленні харчової продукції та сільськогосподарської сировини. Наприклад, Китай з населенням понад 1,2 млрд., який є основним виробником пшениці, водночас є і найбільшим її імпортером.

Слабкість купівельної спроможності населення України веде і до кризи внутрішнього збуту продукції вітчизняних аграрних виробників, а це, у свою чергу, погіршує перспективи їх міжнародної конкурентоспроможності в майбутньому через неможливість акумулювання коштів для модернізації застарілої техніки, закупівлі добрив, проведення меліоративних робіт. Так, близько 2/3 українського населення не в змозі забезпечити свої потреби в необхідних продуктах харчування.

Аграрна спеціалізація певної країни в системі міжнародного поділу праці сама по собі не повинна сприйматися як свідчення того, що така країна має несприятливі позиції в системі міжнародного поділу праці та є «аграрним придатком» інших держав. Більше значення тут має

інше, а саме — ефективність виробництва. Так, у США, де в аграрному секторі зайнято близько 3,5 % економічно активного населення, виробляється близько чверті аграрної продукції західного світу. Велику роль в економіках країн Євросоюзу відіграють аграрні види виробництва (як рослинницького, так і тваринницького). Причому саме аграрні статті спільного бюджету ЄС традиційно є найбільш «важкими», і з приводу них інколи точаться найбільш активні дискусії. Крім США та країн Євросоюзу, провідними експортерами сільськогосподарської продукції є Канада, Аргентина, Австралія, Нова Зеландія.

Отже, ряд провідних індустріально розвинутих країн традиційно зберігають за собою і роль лідерів аграрного виробництва, які контролюють основні ринки цієї галузі. Як правило, в таких країнах має місце ретельно пророблене законодавство щодо тарифного та нетарифного регулювання торгівлі аграрною продукцією, а головне — в них налагоджено ефективне та висококонкурентне її виробництво, яке базується на порівняльних кліматичних, економічних перевагах щодо окремих видів міжнародної спеціалізації.

Досвід країн — лідерів аграрного виробництва свідчить про значний прогрес, що його було досягнуто в сільському господарстві планети протягом ХХст. Його характеризує зростання продуктивних сил у галузі, передусім завдяки поширенню машин, а також виведенню гібридного насіння та порід свійських тварин. Позитивним наслідком цього поступу стало зростання сукупного потенціалу світового аграрного виробництва. Причому навіть без запровадження принципових та невикористовуваних зараз технологій виробництва майбутнього, згідно з деякими експертними розрахунками, можна забезпечити продовольством понад 10 млрд. людей.

Актуальним завданням є поширення на країни, що розвиваються, прогресивних технологій аграрного виробництва. Важливим завданням є і забезпечення доступу країн третього світу до сучасних машин та обладнання. Адже багато з них користуються такими застарілими та неефективними методами, як, наприклад, кочове тваринництво та переліг, причому інколи з вирубкою та випалюванням лісових масивів.

З метою динамізації розвитку сільського господарства в країні важливим є широке впровадження зарубіжного досвіду організації аграрного виробництва, сприяння збуту продукції галузі та захисту від іноземної, інколи недобросовісної, конкуренції. Разом з тим створення, скажімо, фермерських господарств не є самоціллю державного впливу на сільське господарство. Його прийнятні організаційні форми на мікрорівні мають враховувати традиції господарського укладу, що віками формувався в українському селі.

Функція держави з підтримки міжнародної економічної діяльності аграрних виробників полягає в допомозі багатьом господарствам подолати збитковість через проведення гнучкої податкової, страховальної, цінової, кредитної політики, зокрема за допомогою кредитування експорту. Предметом особливої уваги має бути ввезення до країни демпінгової та низькоякісної аграрної продукції, товарів, які не мають відповідних сертифікатів якості або не відповідають тим, що є в наявності. Слід проводити більш гнучку податкову політику та політику квотування, диференціюючи імпортовані товари як такі, що є конкурентними вітчизняним на внутрішньому ринку, та такі, що не мають відповідних аналогів. В організаційному плані слід сприяти розвитку таких підприємницьких структур, які виявляють свою життєздатність в умовах ринку, ефективних та економічно доцільних посередницьких організацій, передусім аграрних біржових установ, торгових домів.

Це допоможе подолати ситуацію, за якої на багатьох сегментах вітчизняного ринку домінують імпортні товари, а слабкість ринкових позицій українських агропромислових виробників не дає змоги їм акумулювати кошти на проведення модернізації виробництва, здійснити перероблення продукції рослинництва, тваринництва тощо та довести її до кінцевого споживача. Разом з тим, нездатність діяти в умовах ринку багатьох аграрних виробників не слід вважати підставою для подальшого опікування неефективними виробництвами, а скоріше — як привід для політики реструктуризації власності на селі.

Ключовими складовими експортного розвитку агропромислової галузі України мають стати підвищення якості продукції до рівня світових стандартів, подолання обмежень на експорт української сільськогосподарської продукції в інші країни, в тому числі у країни СНД та ЄС, залучення до аграрного сектору іноземних інвестицій, зокрема через створення спільних підприємств .

З'ясування сутності та ефективності основних умов господарювання у багатьох країнах світу, в т. ч. в Україні, дозволяє перейти до аналізу земельної ренти, ціни землі та інших проблем .

У сучасній світовій економіці сформувалися групи галузей, які технологічно, економічно, організаційно тяжіють до сільського господарства. Процес їх зближення отримав назву агропромислової інтеграції. В результаті агропромислової інтеграції формується господарська структура — агропромисловий комплекс (АПК). Організаційною формою АПК є агробізнес, тобто великі багатопрофільні агропромислові підприємства, які охоплюють повний комплекс діяльності з вирощування, переробки й подекуди реалізації сільськогосподарської продукції .

Великим кроком уперед у вирішенні проблем сільського господарства може стати агропромислова інтеграція.

Агропромислова інтеграція — це форма господарювання, в якій відбувається процес зближення й об'єднання галузей сільського господарства і промисловості з метою планомірного зростання виробництва і забезпечення ефективної кооперації праці працівників міста і села. Нині склались різні форми агропромислової інтеграції. У великих регіонах формуються регіональні АПК, що забезпечують реалізацію міжгалузевих зв'язків, збалансованість діяльності сільського господарства і суміжних галузей на цій території. На рівні районів і підприємств утворюються різні агропромислові формування: агрофірми, агропромислові комбінати й об'єднання, науково-виробничі та виробничі системи. Переваги таких форм інтеграції землеробства з промисловістю та управління агропромисловим виробництвом такі:

- забезпечується єдиний процес виробництва, закупівлі, зберігання, переробки сільськогосподарської продукції та реалізації готових продуктів;
- створюються умови для гармонійного поєднання інтересів усіх учасників агропромислового комплексу, їх відносин і належної відповідальності за спільну роботу;
- складаються сприятливіші умови для широкого впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу;
- виникає можливість організації виробництва на принципах ефективної економії всіх ресурсів;
- досягається скорочення управлінського апарату, він стає мобільнішим, дешевшим та ефективнішим;
- забезпечується оптимальна форма поєднання територіального і галузевого принципів управління.

Безумовно, на підвищення ефективності сільського господарства позитивно впливатимуть перебудова аграрних відносин на селі, перехід до різноманітності форм власності на землю та інші засоби. У разі створення всіх необхідних умов для пріоритетного розвитку аграрного сектору Україна вже найближчими роками зможе розв'язати продовольчу проблему і посісти гідне місце на світовому ринку продуктів харчування і сільськогосподарської сировини.

Радикальне вирішення проблеми забезпечення населення України основними видами продовольства потребує значного збільшення обсягів їх виробництва на основі фінансової підтримки вітчизняного товаровиробника. Сьогодні екстенсивний шлях розвитку сільського господарства практично вичерпався. Тому у подальшому він може здійснюватися лише на основі широкомасштабного впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, докорінної модернізації засобів механізації.

Активне проведення реформ в аграрному секторі, докорінна перебудова земельних та майнових відносин створили умови для розвитку приватного бізнесу та нарощування виробництва продукції. На недержавній основі нині виробляється практично вся аграрна продукція.

У найближчі роки важливо прискорити розвиток цукрової, спиртової, масложирової, гаюдоовочеконсервної, м'ясної, молочної та інших підгалузей - для того, щоб повністю забезпечити потреби населення відповідно до науково обґрунтованих норм і створити необхідні резерви продовольства для експорту до зарубіжних країн.

Відзначимо, що вперше запроваджується механізм державної підтримки підприємств агропромислового комплексу, які залучають для свого розвитку довгострокові кредити. За попередніми розрахунками введення такої програми дозволить залучити кредитних ресурсів у сумі від 0,8 млрд. грн. (при відшкодуванні 15% річної ставки) до 1,2 млрд. грн. (при відшкодуванні 10%). Крім цього, вперше буде запроваджено часткову компенсацію вартості мінеральних добрив вітчизняного виробництва. Кошти, передбачені цією програмою, дозволять зменшити ціну залежно від виду від 500 до 800 тис. т мінеральних добрив. Пропонується за рахунок коштів державного бюджету збільшити фінансове забезпечення найдієвіших програм розвитку агропромислового комплексу. Так, потрібно спрямувати кошти на вживання заходів з технічного переоснащення сільського господарства, зокрема через лізингові операції та часткову компенсацію складної сільськогосподарської техніки, що сприятиме закупівлі майже 2000 одиниць техніки, з яких 1100 - це трактори і зернозбиральні комбайни.

Оскільки врожай зернових залежить від агрокліматичних умов, то з метою забезпечення країни продовольчим зерном у потрібних обсягах пропонується здійснити заходи із стимулювання посіву сільськогосподарськими товаровиробниками ярих зернових культур на площі майже 5 млн. га.

Подальшої державної підтримки потребують підприємства, які залучають для свого розвитку короткострокові кредити. Кошти, передбачені на цю мету, дозволять у 2004 р. залучити від 0,5 млрд. грн. (при відшкодуванні 15% річних на 8 місяців) до 2 млрд. грн. (за ставкою 10% на 6 місяців).

Потрібно збільшити видатки бюджету на фінансове забезпечення вжитих заходів щодо стимулювання збільшення поголів'я худоби та покращення її генетичного потенціалу.

Досвід високорозвинених в економічному відношенні країн заходу показує, що до найбільш ефективних та актуальних для України напрямів державного регулювання харчового виробництва належать:

- виділення державних субсидій;
- формування законодавчої основи, яка б гарантувала право власності товаровиробника на створений ними продукт;
- реалізація соціальних програм і програм підготовки кадрів;
- валютно-фінансове регулювання і захист від інфляційних наслідків;
- аграрний протекціонізм і захист вітчизняних товаровиробників на світовому ринку, стимулювання надходження на нього товарів власного виробництва і обмеження надходження до України ідентичної продукції ззовні;
- підтримка цінового паритету;
- формування і стимулювання діяльності установ щодо кредитування виробництва, маркетингу, сервісного обслуговування тощо;
- регламентація стандартів і якості продукції;
- стимулювання впровадження досягнень НТП;
- контроль за раціональним природокористуванням і екологізація виробництва.

Динаміка економічного розвитку регіонів протягом останніх 14 років визначалася станом та тенденціями макроекономічних процесів у країні, зокрема тривалим періодом економічного спаду, труднощами ринкових трансформаційних процесів, кардинальною зміною відносин власності, трансформаціями системи державного управління тощо.

Вирівнювання за допомогою державного регулювання економіки окремих регіонів допоможе сформувати ефективний механізм регулювання і всього сільськогосподарського комплексу.

Висновки

Тенденціями та проблемами у функціонуванні сільського господарства в Україні є:

- занепад сільського господарства;
- низька інвестиційна привабливість сільської галузі в Україні та пов'язана з цим відсутність інновацій та інвестицій;
- регіональна диспропорція сільського виробництва;
- низькі ціни на сільськогосподарську продукцію;
- тощо.

Основним шляхом вирішення проблем у сфері сільського здійснення радикальних реформ у сфері сільського господарства з боку держави.

Для цього повинна бути більш детально розроблена і, нарешті, реалізована реформа в сфері АПК.

Необхідно пам'ятати, що сільське господарство – це невичерпний потенціал нашої держави, що потрібно не лише розвивати для внутрішнього ринку, а й використовувати для заняття серйозних позицій на зовнішньому ринку.

Однією з ключових цілей розвитку механізму міжнародної економічної діяльності України є оптимізація харчового виробництва, його максимізація інтенсивними засобами. Це завдання має для України не тільки експортне, а й загальносоціальне значення — адже значний відсоток населення держави зайнятий або безпосередньо в сільському виробництві, або в галузі перероблення продукції рослинництва та тваринництва. Ураховуючи світовий досвід господарювання на селі, доцільним є запозичення сучасних форм господарювання, але за умови їхньої адаптації до вітчизняних реалій.

Здійснення аграрної реформи в Україні повинно бути спрямоване на створення економічно ефективного агропромислового виробництва, поглиблення ступеня переробки та покращання зберігання сільськогосподарської продукції. З цієї метою в програмних документах з проведення аграрної реформи передбачається:

- формування ринку землі та нерухомості, запровадження системи іпотечного кредитування сільськогосподарських товаровиробників;
- фінансування організаційних заходів щодо здійснення аграрної реформи на регіональному рівні, післяприватизаційна підтримка розвитку реформованих господарств, створення спеціалізованої консалтингової інфраструктури з інформаційного забезпечення;
- розвиток мережі інфраструктури сервісного обслуговування, заготівель, оптової торгівлі;
- формування ринків матеріальних ресурсів і капіталу;
- ефективне використання наявного земельного фонду;
- реформування соціальної сфери села та розбудови її інфраструктури

Домашнє завдання:

1.Записати тему уроку і конспект теми. Зберігаєте зошит до закінчення дистанційного навчання,.

2. Написати в робочому зошиті повідомлення:
які ви вбачаєте - вжиття реальних заходів для відродження села, яке повинно стати основою національного відродження. Повідомлення здати до 07.10.2023 до 15.00 годин , на електронну адресу vasilyuksveta17@gmail.com